

# Hahnemann - Homøpatiens Far

Af: Einar Moe

*Denne artikel handler om oprøreren og rebellen Samuel Hahnemann, - manden som trodsede det medicinske citadel, og skabte et nyt medicinsk system, skabte uro og kamp og satte individet i centrum for al behandling. Ikke bakterier og virus, men simili, similibus curentur (lignende helbreder lignende). Et princip som i dag som for 150 år siden har fået adskillige medicinere til at se rødt. Kampen vil endnu vare længe, men den dag vil komme hvor homøopatien får sin retmæssige plads blandt de medicinske retninger, som er til gavn for den syge og lidende menneskehed.*

## Samuel Hahnemann opvækst

*Christian Friedrich Samuel Hahnemann*, homøopatien far, blev født d. 10. april 1755 i Meissen. Meissen er som bekendt en by i Sachsen. Den ligger på venstre bred af Elben, mellem sideelvne Meisse og Triebisch. I følge Hahnemanns eget udsagn er hans fødeby en af de smukkeste steder i Tyskland. Det kuperede terræn sammen med smukke gamle bygninger giver Meissen et pittoresk udseende. Blandt bygningerne er særligt katedralen kendt. Den er et mesterværk i ældre gotisk stil. Meissen har også en berømt skole, den såkaldte "Fyrstescole", og udenfor byen ligger den verdensberømte porcelænsfabrik, som er den ældste i Europa. Alle har vel hørt udtrykket "Meissenporcelæn".

Hahnemanns forældre var Christian Gotfried Hahnemann og Johanne Christine, født Spiess. Faderen var porcelænsmaler, og man ved at han har skrevet et lille arbejde om "Maling med vandfarver".

Han havde aldrig fået mulighed for at drive videnskabelige studier, men havde et sundt og fornuftigt syn på godt og ondt, og idealistiske opfattelser af hvad der var mennesket værdigt. "Vær dig selv og gør godt uden at fremhæve dig selv" var en af de læresætninger han opdragede med - og også levede efter. Faderens læresætninger gjorde indtryk på sønnen specielt ved eksemplets magt, og faderens levned blev for ham en åndelig rettesnor.

Som søn af fattige forældre, og den ældste af 10 søskende, stiftede den unge Samuel tidligt bekendtskab med kampen for tilværelsen. Faderen ville absolut ikke at drengen skulle studere, og tog ham gentagne gange ud af skolen, og satte ham i arbejde, som han mente passede bedre med familiens beskedne indtægter. Det fortælles til og med, at han forsøgte at hindre drengen i at læse, og at han skræmte ham, når han sad fordybet i sine bøger. Men drengen ville på sin side ikke give op, og han gemte sig i afsides kroge, hvor han kunne arbejde i fred. Men om aftenen når det blev mørkt, havde han ikke lys. Han turde ikke låne nogle af familiens lysesager, for hvis faderen savnede nogle af dem, kunne han ane uråd. Men alligevel, lys måtte han have. Nød lærer nøgen kvinde at spinde, og drengen fik en

idé. Han fik fat på noget pottemagerler, og så lavede han sig en lampe. Så var den bekymring væk.

Den stadig afbrudte skolegang kunne have fået alvorlige konsekvenser for Samuel. Men heldigvis lagde lærerne sig imellem til sidst. De sidste 8 år af hans almene skolegang udvirkede de at han kunne gå gratis, hvis faderen ville lade ham fuldføre skolegangen. Til sidst gav faderen efter. Fyrsteskolens rektor, magister Müller, omfattede den unge Hahnemann med kærlig omsorg, som var han hans egen søn, og gav den ivrige dreng lettelse i studierne, når han var overanstrengt af overdreven læsning. Magister Müller var lektor i klassiske sprog, og allerede i 12-årsalderen fik den intelligente Samuel til opgave at undervise nybegynderne blandt de andre elever i begyndelsesgrundlaget i græsk. Og i lærer Müllers privattimer, når Samuel berettede om de klassiske forfattere, lyttede han med forståelsesfuld interesse til drengens tolkninger, og brugte dem ofte som sine egne.

## Lægestudier i Leipzig, Wien og Erlangen frem til 1779

Da Samuel Hahnemann var 20 år forlod han Fyrsteskolens. Hans far sendte ham til Leipzig. Ikke til universitetet, men til en kolonialbutik for at lære handelsfaget. Butiksfaget havde imidlertid ingen interesse for den begavede dreng. Hans syntes at arbejdet var afskyeligt, ja rent ud sagt uudholdeligt, og det varede ikke længe før han forlod jobbet. Ikke af letsind, men som følge af en ubetvingelig indre nødvendighed. Han drog hjem, skælvende af ængstelse for faderens vrede. Moderen, som kendte faderens opfarende, holdt sønnen skjult i flere dage. Til sidst fik hun alligevel blødgjort ham, og han samtykkede i sønnens ønsker om at studere til læge.

Påske 1775 kunne Samuel Hahnemann så endelig begynde ved universitetet i Leipzig. Faderen gav ham 20 daler i understøttelse, mere kunne han ikke afse af sine knappe indtægter og sin store børneflokk. Og disse 20 daler var de sidste Hahnemann modtog fra sin far til sin uddannelse.

I Leipzig drev Hahnemann sine medicinske studier med flid og planmæssighed, men samtidigt arbejdede han for livets ophold, dels ved at give timer i tysk og fransk til en ung, rig græker, og dels ved engelske oversættelser. Han blev kun i Leipzig i to år. Hahnemann længtes nemlig efter at gøre bekendtskab med den praktiske side af lægekunsten, og i Leipzig fandtes der ikke noget sygehus. Derfor drog Hahnemann til Wien. Møjsommeligt opsparede penge gjorde det muligt for ham at tage ophold der.

Universitetets rektor, Dr. Von Quarin, tog snart den unge student under sine vinger, og viste stor interesse for ham. Hahnemann var den eneste af de studerende, som fik lov til at følge von Quarin på dennes privatbesøg hos patienter - og det ville ikke sige så lidt. Det som gjorde Hahnemann til læge, siger han selv, det havde han frem for alt von Quarins store praktiske indsigt at takke for.

Pengevanskeligheder gjorde imidlertid at Hahnemann efter 9 måneder ved universitetet måtte afbryde studierne og igen forlade Wien. I denne nødens stund fik han tilbud fra guvernøren i Siebenbürgen, baron von Bruckenthal, om en ansættelse. Hahnemann modtog tilbudet med glæde og fulgte guvernøren til Hermanstadt som huslæge og bibliotekar. Her ordnede han guvernørens store og sjældne møntsamlings og bibliotek, og han kunne desuden ofre sig for sine studier og sin medicinske praksis. Han praktiserede i den folkerige by i 1 3/4 år. Derfra rejste han til Erlangen, hvor han tog sin medicinske eksamen 10. august 1779.

### **Praktiserende læge og studier i kemi og farmasi**

Længslen efter hjemstavnens gjorde at Hahnemann først slog sig ned i Hettstedt i Sachsen. Der begyndte han sin løbebane som praktiserende læge. Opholdet i Hettstedt blev dog ikke langt. Hahnemann blev nemlig snart klar over, at der dér ikke fandtes nogen udviklingsmuligheder, og efter 3/4 år forlod han stedet og drog til Dessau. Økonomisk set var de første år af Hahnemanns praksis ikke særligt givende.

I Dessau gjorde Hahnemann bekendtskab med en ung dame, som siden blev hans hustru. Det var Henriette Küchler. Hun var steddatter til apoteker Häselers. I ledige stunder studerede Hahnemann kemi

og i apoteker Häselers laboratorium uddannede han sig i praktisk kemi og farmaci. I slutningen af 1881 blev han tilbudt ansættelse som distriktslæge i Gommern ved Magdeburg. Da denne stilling var gunstig økonomisk, tog Hahnemann imod tilbudet, og han giftede sig med Henriette Küchler. Og i Gommern oplevede han glæden ved familieliv og arbejde i rigt mål. Efter et ophold i Gommern på ca. 3 år, flyttede Hahnemann med sin familie til Dresden. Her fik han en god ven i stadslæge Wagner, Med magisterens

samtykke praktiserede han ved samtlige sygehuse i byen som vikar for Wagner.

Hans bekendtskab med bibliotekaren ved det kurfyrstelige bibliotek, hofråd Adelung, og bibliotekar Dossdorf, bidrog meget til at gøre Hahnemann's ophold i Dresden lærerigt og hyggeligt. I 1789 flyttede han til Leipzig med den hensigt at komme nærmere videnskabens centrum. Allerede under sit ophold i Gommern var Hahnemann begyndt at indse, at det daværende medicinske system hvilede på en usikker og utilfredsstillende grund. Disse år blev et vigtigt vendepunkt i hans liv. Ved siden af sin lægegerning drev han en omfattende virksomhed som forfatter, ikke bare af betydelige originalarbejder, men han udførte også en række oversættelser af lærde værker fra engelsk, fransk og italiensk. Disse oversættelser udfyldte han med skarpsindige anmærkninger og tillæg.

Blandt hans originalarbejder fra denne tid kan nævnes "Kendetegn på lægemidlers ægthed og forfalskning", et arbejde som hurtigt blev anset for uundværligt af hans samtidige kolleger og blandt apotekere. Dette værk viste tydeligt at Dr. Hahnemann var den som på kemiens område sad inde med de solideste kundskaber. Som et kuriosum kan nævnes, at man i Tyskland endnu i dag anvender de anvendelser om vinprøver, som dr. Hahnemann skrev i denne bog.

Den kendte svenske læge dr. Berzelius har sagt om dr. Hahnemann som kemiker: "Denne mand ville være blevet en stor kemiker, hvis han ikke var så stor en læge".

I 1791 blev Hahnemann medlem af Leipzigs husholdningsselskab, og den 8. august samme år blev han indvalgt som medlem af det kurfyrstelige videnskabsakademi. Gennem sine vellykkede kure som læge og sine betydelige videnskabelige arbejder havde dr. Hahnemann allerede erhvervet sig anseelse, og han blev omtalt som "den for sit fortjenstfulde arbejde kendte dr. Hahnemann" - "den berømte kemiker Hahnemann" - "den erfarne og modne læge" - "den skarpe iagttagere og den samvittighedsfulde praktiker" osv.

At have et sådant godt omdømme var alligevel ikke nok for Hahnemann. Hans ånd søgte noget mere. Berømmelsen gjorde ham snarere nedtrykt. Han følte sig utilfreds med sig selv og sin lægekunst. Hans tanker tumlede med et ideal, som han ustandseligt søgte at indfange og give form. Han var mere og mere kommet frem til den opfattelse, at virkelig hjælp til de syge ikke kunne opnås ved uholdbare metoder, som til og med ofte stod i strid med hinanden. Han følte, at han måtte finde frem til noget nyt, noget bedre i stedet for. Her er et par eksempler på de gældende medicinske systemer på den tid:

- ❖ I følge dr. Hoffmann opstod de fleste af sygdommene gennem urene væsker. Deres udskillelse kunne ske ved hjælp af antiseptiske midler og smertestillende midler.
- ❖ Dr. Stahl påstod, at de fleste sygdomme skyldtes urenheder i fordøjelsesorganerne, særligt galden. Det bedste helbredelsesmiddel var udrensning af disse urenheder med opkastnings- og afføringsmidler.
- ❖ Dr. Brown mente, at sygdom blev forårsaget af enten for lille eller for stærk irritation, og hans lægemidler var på den baggrund inddelt i to grupper; irriterende og ikke irriterende.

Fast overbevist om sin lægemetodes utilstrækkelighed i mange tilfælde blev det til sidst et samvittigheds-spørgsmål for dr. Hahnemann at ophøre med sin praksis. Risikoen ved denne beslutning tog han ikke hensyn til. Tanken om at han måske var sine medmeneskers "morder" eller plageånd var blevet helt uudholdelig for hans redelige sjæl. Og nu kastede han sig med fornyet iver over sine litterære sysler. Han fortsatte sine udforskninger inden for kemi, og han fordybede sig mere og mere i problemet: Hvordan kan man finde et fast og usvigeligt grundlag for det medicinske system? Og dagene gik med uafbrudt arbejde og forskning.

### Udviklingen af homøopatens principper

I året 1790 fødtes i hans sjæl den første idé til den nye helbredende metode. Han er netop i gang med at oversætte den berømte dr. Cullens "Materia medica" fra engelsk. De højst forskellige beskrivelser om kinabarkens anvendelse ved febersygdomme, får ham til at undre sig over det gamle systems modsigende eller helt intetsigende hypoteser. Følgelig beslutter han sig til, at han på erfaringens sikre vej, vil afprøve kinabarkens virkninger.

Han begynder med forsøg på sig selv. Han indtager en stor dosis kinabark, og dette fører til at han allerede samme dag får et stærkt anfald af intermitterent, eller vekslende feber. Han lægger mærke til symptomer, som lægerne ikke har anelse om. Og så spørger han sig selv: Er den kraft i kinabarken, som fremkalder feber i en frisk krop, ikke identisk med den kraft som helbreder feberen? Han gentager ustandselig sine eksperimenter på sig selv og andre friske personer. Og hvor meget han end skærper sine iagttagelser, kommer han til samme resultat.

Han eksperimenterer på samme måde med andre vigtige lægemidler, altid med samme resultat. Dr. Hahnemann slår sig imidlertid ikke til ro med dette. Han arbejder sig frem til et stort antal mærkværdige, hidtil helt ukendte eller ufuldstændigt iagttagede medicinske

resultater. Det går også efterhånden op for ham, at lægekunsten hidtil ikke havde været baseret på en naturlov, men på formodninger og udtalelser af berømte autoriteter.

Disse erkendelser tvinger ham til at forske videre. Og nu går han i gang med at skaffe sig kendskab til ældre og nyere tids iagttagelser om lægemidlerne virkninger, ikke bare ved sygdomme, men også ved forgiftningsforsøg.

Opmuntret af sine egne opdagelser og af resultaterne af sine historiske udforskninger fremsætter han så en ny lære, som er egnet til at ryste det gamle system i dets sammenføjninger.

Det som danner grundvolden for dr. Hahnemanns lægekunst, kan udtrykkes i disse ord: *Simili similibus currentur*, eller oversat: lignende helbreder lignende.

Denne læresætning udtrykker som bekendt det modsatte af den såkaldte Galenske læresætning, som siger at sygdom kureres af modsatte midler.

I følge Hahnemanns teori kan to ensartede sygelige tilstande ikke findes samtidigt i et organ. Den "artificielle" eller kunstige sygdom, som frembringes af lægemidlet, ødelægger den spontane (af sig selv opståede) sygdom, og så ophæver man den kunstige ved at man ikke tilfører organet mere af det lægemiddel som fremkaldte den.

Simililoven har været kendt fra langt tilbage i tiden, og har af og til også været brugt, om end med større eller mindre kendskab til dens betydning. I et digt på sanskrit fra før Kristi fødsel kan man finde følgende udtryk: "Det har helt siden gamle tider været kendt og hævdet i verden at gift er lægemiddel mod gift". Og lægekunstens første stormester Hippokrates siger et sted: "Gennem det samme opstår en sygdom, og ved at give det samme til den syge, helbredes han fra sin sygdom".

Det er alligevel alene Hahnemann, som det tilkommer æren af at have opbygget et helt nyt medicinsk system på denne lighedslov (simililov), et system, som benyttet i praktisk medicin har haft så velgørende følger.

### Homøopatien modnes i praksis

Ivrig efter at udøve sit lægekald efter sin egen nye metode, hastede dr. Hahnemann nu tilbage til sygesengene og sine patienter. Først praktiserede han ved det af hertug Ernst von Gotha grundlagte hospital i Georghenthal. De forsøg han der med stor forsigtighed gjorde med patienterne lykkedes over al forventning og gav strålende resultater. Senere praktiserede han en tid i Motschleben, i Braunschweig og i

Wolfenbüttel, indtil han slog sig ned i Königsutter. Her boede han i længere tid. Overalt søgte han gennem sin praksis at få bekræftet sin nye teori, og overalt opnåede han fuldstændig tilfredsstillende resultater. Samtidig fortsatte han sine eksperimenter med de vigtigste lægemidler på sig selv og sine nærmeste. Vellykkede behandlinger, som skabte opsigt og beundring vidt omkring, kronede hans bestræbelser.

Men snart begyndte, som det jo så ofte hænder, misundelse, skinsyge og egoisme at gøre sig gældende. Og bagtalelse og sladder blev brugt som angrebsvåben. Det gik så vidt, at læger og apotekere i Königsutter anmeldte ham. Resultatet var at dr. Hahnemann blev forbudt at udlevere sine mediciner. Retten til at udlevere mediciner tilkom alene apotekerne, blev det hævdet. At Hahnemann havde været apotekernes kontrollør, at han uden sammenligning var den dygtigste på området, og at han udleverede sine mediciner gratis, det betød ingenting. Han var i vejen for dem, og man benyttede sig af en gammel ret, så fik man ryddet en besværlig konkurrent af vejen. Men konsekvensen? Ak, det tager man sig ikke af i et sådant tilfælde.

Dr. Hahnemann blev nød til at forlade Königsutter. Han opholdt sig først en tid i Hamborg og Altona. Her blev han ikke udsat for forfølgelse, men han trivedes dårligt i disse byer, og vendte derfor snart igen tilbage til Sachsen, til Eilenburg. Men han fik ikke lov til at arbejde i fred længe. En gammel læge af traditionel ortodoks, ja næsten reaktionær skole, begyndte at skabe problemer og forfølgelse. I året 1802 drog dr. Hahnemann til Torgau. Allerede i 1796 havde han offentliggjort sine opdagelser i "Hufelands Journal", men kun antydningvis. Det første skridt var alligevel taget, og nu fulgte flere afhandlinger.

Hans værk "Fragmenta de virbus medicamentorum positivis in corpora humano sano obviis" giver et bedre indblik i den nye lægekunst. Disse fragmenter er dr. Hahnemanns første offentliggørelse af sin lægemetode. Her fremlægger han resultaterne af sin forskning af flere nye lægemidler. Knapt et år senere i 1806, udkom endnu et værk på latin: "Erfaringens lægekunst". Dette værk betragtes som forløber for hans mest epokegørende værk "Organon". Dette sidste udkom i året 1810. Det spredtes med utrolig hastighed, blev oversat til flere sprog, og gjorde Hahnemanns navn udødeligt. I "Organon" forekommer for første gang ordet *homøopati*. Ordet er dannet af de to græske ord "homoios" = lige, og "pathos" = lidelse. Den kamp som dette ord har fremkaldt er endnu ikke slut, og den har delt lægerne i to lejre. På den ene side homøopaterne - eller simili similibus. På den anden side - allopaterne - eller contraria contrariis.

Efter at have opdaget lighedsprincippet anvendte dr. Hahnemann til at begynde med sædvanlige stærke

doser, men gik efterhånden over til at bruge svage doser. Erfaringen og hans videre undersøgelser lærte ham nemlig, at de svage doser ikke bare var tilstrækkelige og sikrere, men at de til og med var mere virksomme. Ved brug af lighedsprincippet, og med de sædvanlige stærke doser, fandt han ud af at de virkede for kraftigt, og derfor forårsagede en stærk forværring af sygdommen før de helbredte. Han fortyndede derfor doserne til han fik den helbredende virkning uden nogen forudgående forværring. Og efterhånden fik han erfaring for at fortyndingsprocessen faktisk øgede og udviklede medicinens helbredende kraft, jo mere han fortyndede eller "potenserede" lægemidlet, des mere velsignelsesrigt virkede det. Dette syntes han til at begynde med var højest mærkværdigt, ja utroligt, men de daglige beviser gjorde at han måtte bøje sig for fakta.

Denne Hahnemanns opdagelse, at et lægemiddels helbredende kraft øges med fortyndingen eller potensering, bliver af en del videnskabsmænd betegnet som "en af de vigtigste opdagelser, som den menneskelige ånd har bragt for dagen".

Den indiske videnskabsmand sir J.C. Bose, som bl.a. har givet forelæsninger i Stockholm, har med succes tillempt fortyndingsprincippet i sine eksperimenter med planter. I følge hans iagttagelser virker visse gifte, givet i tilstrækkelig små doser, som overordentlige kraftige og stimulerende midler. En plante som er blevet behandlet med sådanne små giftdoser bliver desuden kraftigere, og den blomstrer tidligere end sædvanligt. I året 1811 offentliggjorde Hahnemann første bind af "Materia Medicapura", hvor han videreførte sit system. Værket indeholder de vigtigste og mest uundværlige lægemidler, og er derfor af uvurderlig værdi, ikke bare for videnskaben, men også for hele menneskeheden.

Den kolossale opsigt dr. Hahnemanns virksomhed fremkaldte, kunne ikke forbigås i stilhed hverken af læger eller af lægmand. På den tid dr. Hahnemann fremsatte sine teorier var dr. Browns system, dette at "for lidt eller for meget irritation fremkalder sygdom" det mest fremherskende. Men hvor uenige lægerne end var indbyrdes om de forskellige metoder, så rejste de sig nu alle mod denne ene. Hvilke beskyldninger blev ikke udslynget mod Hahnemann! Ja man undså sig ikke en gang for at trænge ind i hans familieliv for med løgn og bedrag at stemple ham som mindreværdig. Men dr. Hahnemann viste sig situationen voksen. Han udviste en enestående selvbeherskelse og modstod angrebene med stor tålmodighed. Hans dygtighed og indsigt var som altid rettet mod menneskenes bedste, og gjorde ham i stand til og gav ham kræfter til ufortrødent at arbejde videre mod målet. Vejen var lang, men for ham var den tydelig afmærket.

### **Doktordisputats i Leipzig**

I 1811 finder vi igen dr. Hahnemann indenfor Leipzigs mure. Denne gang var hans ophold af største vigtighed, for nu skulle den afgørende akt i hans livs drama udspilles. Han havde bestemt sig for at optræde som akademisk læremester, han ville udbrede sin lære gennem det levende ord, og han ville have elever. Alles øjne blev nu rettet mod den berømte læge, forfatteren og grundlæggeren af det nye medicinske system. Kampen om homøopatien måtte tvinges ind i en afgørende fase, hans ryktes stjerne måtte stige højere, stråle klarere, - eller også slukke.

Da dr. Hahnemann ønskede at give offentlige forelæsninger, henvendte han sig til dekanen for det medicinske fakultet dr. Rosenmüller. Selvom han var legitimeret læge måtte han, for at få ret til at forelæse, først skrive en afhandling og forsvare den fra lærestolen, samt desuden betale 50 daler til fakultetet. Først da var han berettiget til at bekendtgøre sine forelæsninger i foredragskataloget og ved opslag i auditorierne og andre offentlige steder.

Den 26. juni 1812 forsvarede dr. Hahnemann sine kendte afhandling: "Dissertatio historico-medica de Helleborismo veterum" - "Den gamle tids Helleborisme". Hans søn Friedrich Hahnemann fungerede som respondent. Disputaten fremtvang erkendelse selv fra modstanderne side, og dekanen dr. Rosenmüller tilkendegav sin beundring i stærke ordvalg. En af tilhørerne, en dr. Huck fra Lützen skriver om disputatsen i et brev til en ven: "At høre Hahnemann, denne djærve naturforsker forsvare sit mesterstykke, skabt af dygtighed og flid, var for mig en himmelsk nydelse. Jeg rejste hjem som i en drøm, og jeg måtte sige til mig selv: Du er ikke værdig til at snøre hans sko." Og videre: "Hvis Hahnemann havde været i stand til at fornægte sin hæderlighed, og spille hykler som så mange andre tilsyneladende store mænd, da ville Leipzigs læger, til og med de mest berømte måttet stryge sejlet". Dr. Hahnemann opnåede således ærefuld hyldest - og han havde sejret.

I løbet af kort tid samlede der sig nu rundt om dr. Hahnemann en flok af lærlinge med til dels kendte navne, blandt dem til og med enkelte akademiske lærere, men fælles for dem alle var deres høje begavelse. Og dr. Hahnemann underviste med utrættelig flid. De kure han ordinerede var ikke bare nye og opsigtsvækkende, men deres udfald var overraskende og heldige. Hans anseelse steg stadigt, og med anseelsen steg også antallet af dem som gennem ham ville befries for deres forskellige sygdomme. Og det som lykkedes for mesteren, det lykkedes også for hans mest begavede lærlinge.

Så en dag kom feltmarschall, fyrst Schwarzenberg til Leipzig for at konsultere dr. Hahnemann, og dette

skulle vise sig at få stor betydning. Fyrsten ønskede homøopatisk behandling for en lidelse, som ingen læge hidtil havde formået at helbrede. At Hahnemann blev foretrukket frem for en række indenlandske og udenlandske læger skabte stor misundelse, så meget mere fordi ingen turde give udtryk for deres misundelse. I en avisartikel i 1820 dukker den alligevel op, og her kommer misundelsen frem i form af udtryk som i oversættelsen lyder: "Nyopdager, strålende begynder, tillidsvækkende, er gået i gang med at helbrede, der er tale om den uendeligt fortyndede Hahnemann". (Dette er fortalt i Frantz Albrechts bog: "Dr. Samuel Hahnemann's liv og virke" hvor de fleste oplysninger er hentet).

### **14 års lægegerning i Köthen**

Episoden med fyrst Schwarzenbergs henvendelse havde øget dr. Hahnemanns anseelse udadtil, i modsætning til hans fjenders. Det førte også til at Hahnemann kom i forbindelse med fremstående personer. Fjendtligheden ophørte, forfølgerne gik i dækning. Desværre varede denne lykkelige tid kun et halvt år. Hahnemann's anseelse steg og steg, men hans modstanderes had og misundelse steg endnu mere for til sidst at strømme over i et voldsomt angreb. Og da det viser sig at fyrst Schwarzenbergs sygdom er uhelbredelig, og da fyrsten dør den 15. oktober 1820, bryder det løs for alvor. Og så sker det samme i Leipzig som i Königslytter, at Hahnemann forbydes at udlevere sin medicin. Imidlertid bliver Hahnemann udnævnt til livlæge hos hertugen af Anhalt - Köthen. Sommeren 1821 rejser han fra Leipzig som en frivillig bandlyst, og han slår sig ned i Köthen. I en avis "Der Correspondent von und für Deutschland" nr. 109 d. 19. april hedder det "Ophavsmanden til det homøopatiske system dr. Samuel Hahnemann forlader i disse dage Leipzig for at etablere sig som praktiserende læge i Köthen. Hans højhed hertugen af Anhalt-Köthen har ikke bare bevilget tilladelse til dette, men også givet en forordning om at Hahnemann er bemyndiget til med egen hånd at tilberede og udlevere de mediciner, han finder nødvendige for sine patienters helbredelse, uden indblanding fra apotekernes side". Og på et andet sted i samme avis finder vi: "Dr. Hahnemann, fra hvis apotekerleksikon Tysklands læger har hentet råd i tvivlsomme tilfælde, kan vel vanskeligt nægtes rettighe-derne til at udøve det, han selv har undervist andre i".

Hahnemann tilbragte 14 år i Köthen. Hans liv der blev som en storsindet triumfators liv. Hans milde fremgangsrigge helbredelsesmetode havde vundet en sådan anseelse, at en undertrykkelse af kendsgerningerne var udelukket. Han havde til og med glæden af at kunne helbrede hertugen for en farlig nervesygdom. Han fortsatte også sin forfattervirksomhed, og fra denne tid stammer en af de mest betydningsfulde arbejder i homøopatiens historie.

Da dr. Hahnemann fejrede sit 50 års jubilæum som læge, blev han hædret af talrige beundrere og tilhængere og var genstand for stor hyldest. Han blev ved denne lejlighed også overrakt en større pengesum til homøopatens fremme. Formålet var ikke noget mindre end at oprette et homøopatisk hospital. Det blev også oprettet og indviet i Leipzig i 1833. Omkring samme tid blev der også stiftet en homøopatisk lægeforening. Hvert medlem fik et diplom, og dr. Hahnemann blev udnævnt til Præsides perpetuus.

I Köthen mistede Hahnemann sin hustru, som trofast havde stået ved hans side i storm og stille, og som havde delt fattigdommens byrde med ham i bekymringens dage. I et lykkeligt ægteskab havde hun skænket ham 9 døtre og 2 sønner. Han levede som enke-mand i flere år. Han var en statelig, kraftig ældre mand, som fortsatte sine livsvaner, og hans døtre sørgede for ham med kærlig omsorg.

### Paris

Men dette tog en overraskende vending. I året 1835 kom en ung fransk dame til Köthen for at blive behandlet af den store homøopat. Hendes navn var Melanie d'Herville, og hun var smuk og intelligent.

Hahnemann blev så charmeret af hendes naturlige ynde og behagelige væsen, og så imponeret af hendes intelligens at han bestemte sig for at gifte sig med sin fortryllende patient, som på sin side ikke lagde skjul på at sympatien var gensidig. Og så giftede dr. Hahnemann sig for anden gang. Sammen med sin unge hustru forlod han sit hjem i Köthen og slog sig ned i Paris. Köthen var, sammenlignet med Paris, et lille og bortgømt sted, sagde hans franske hustru. Paris var det rette sted for hendes mands virksomhed. Kun Paris og Frankrig kunne helt ud formå at værdsætte hans uforgængelige arbejde i menneskehedens tjeneste og give ham anerkendelsens frugter. Hahnemann var ikke blind for hendes forestillinger, og resultatet blev at de flyttede til Paris.

Og det viste sig snart at hendes forudsigelser var rigtige. Paris viste sig at være det rette sted. Hans virksomhed der gav ham anseelse og rigdom i overvældende grad. Og han fik også ivrige elever i Paris. Udmærkelser manglede heller ikke. Franske homøopatiske læger viste deres taknemlighed for at han ville praktisere i deres land, ved at få lavet en medalje med hans billede. Medaljen blev overrakt ham af en deputation. Og hvert år blev dagen den 10. august højtideligholdt af hans tilhængere og venner og af beundrere af homøopatien. Og beundringen steg til stadig nye højder. - Et par franske digte – mesterstykker af sin art - bærer tydeligt vidnesbyrd om dette. Med undtagelse af oden til Napoleon skal der ledes

længe efter et digt, som giver udtryk for så megen glød og ægte følelser.

Dr. Hahnemann's praksis blev kolossal stor. I hans kontortid var der altid lange vognrækker som efter tur passerede hans hus for at sætte patienter af ved porten. Hans arbejdsfyldte livsaften blev som en stor pragtfuld solnedgang.

Den 2. juli 1843 døde dr. Samuel Hahnemann, godt 88 år gammel. Hans levninger er bevaret på kirkegården i Montmartre i Paris. Vedligeholdelsen af gravstedet har den franske stat. Statuer til hans mindre er rejst i Leipzig, Dessau og Chicago.

Samuel Hahnemann var ikke bare en berømt videnskabsmand. Han var også en adelig, kristen sindet mand, og en menneskeven i ordets sandeste betydning. De fattige kurerede han gratis og hjalp dem til og med ofte med pengemidler. Hans optræden overfor patienterne var enestående. Han var altid venlig og deltagende og beredt til at ofre tid og penge for at hjælpe. Han gav sine patienter strenge diætforskrifter, gode hygiejniske råd, og manede dem til sædelighed og tro på guds hjælp.

Den yngste af Hahnemann's døtre var Louise Messdorf, født Hahnemann. Hun havde arvet faderen klare intelligens og stærke vilje. Hun uddannede sig også til læge og vandrede trofast i faderens fodspor. Med hans mediciner helbredte hun syge fra fjern og nær, men aldrig for løn eller vinding, bare af menneskekærlighed, og som en hyldest til sin fars ære. Derfor må hendes navn nævnes sammen med hendes store fars minde.

Dette var beretningen om dr. Samuel Hahnemann's liv, - og også om hans kamp for anerkendelse af sine ideer. Man kan undre sig over hvad en sådan åndelig kæmpe blev mødt med og var nød til at tvinge sig igennem en sådan sump af had, ondskab og misundelse for at nå frem. Og så tænker nogen måske; ja det var dengang. Indtil man pludselig spørger sig selv: Er det anderledes i dag? Hvordan er stillingen i vort land?

*Einar Moe*

På grundlag af særtryk fra Norsk homøopatisk forening, 1978

### Referencer:

Franz Albrecht "Christian Friedrich Samuel Hahnemann. Ein biographisches Denkmal." Leipzig. Hinrichs'sche Buchhandlung. 1851. (A biography of Samuel Hahnemann Franz Albrecht, of Coethen)